

Öğrencinin Güvenliğinde Üniversitenin Sorumluluğunu Genişletmek: Bir COVID-19 Vaka Kümesi İncelemesi

Expanding The University's Responsibility For Student Safety: A COVID-19 Cluster Investigation

Ayşe Z TOKAÇ¹, Hüseyin KÜÇÜKALİ², Zeynep B ORHAN³, Batula TAGHİYEVA⁴, Seher İ DUMAN⁵, Şeyma KAPÇIK⁶, Osman HAYRAN⁷

ÖZ

COVID-19 salgını dolayısıyla uzaktan eğitim modeline geçen bazı üniversitelerde eğitim ve/veya sınavlar önlemler alınarak yeniden yüz yüze yapılmaya başlanmıştır. Bu olay sunumunda, sınavları yüz yüze yapmaya başlayan bir tıp fakültesinde bir aylık süre zarfında tespit edilen bir vaka kümesi incelenmiştir. 20.10.2020-19.11.2020 tarihleri arasında ortaya çıkan COVID-19 vakaları ve temaslıları rutin kayıtlar üzerinden retrospektif olarak analiz edilmiştir. Bu süre zarfında tespit edilen 10 vakadan 6'sının aynı sınıfta okuyan öğrenciler olduğu ve aynı tarihte yüz yüze bir sınava girdiği tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda 6 vakanın bir vaka kümesi oluşturduğu ve vakaların sınav çıkışında birlikte yemek yedikleri, yakın temasta uzun vakit geçirdikleri anlaşılmıştır. Söz konusu vaka kümesi, fiziksel olarak üniversitenin sorumluluk alanı dışında gözükmeyle birlikte, bu öğrencilerin bir araya gelmelerinin sosyal bağlamı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu araştırma pandemi döneminde üniversitelerin, öğrencilerinin yalnızca eğitim değil sosyal ihtiyaçlarını da güvenli bir şekilde karşılayabilecekleri imkanlar sunmanın yenilikçi yolları üzerinde çalışması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, vaka kümesi, sosyal mesafe, uzaktan eğitim, üniversite

ABSTRACT

Due to COVID-19 pandemic, many universities switched to distance learning. After a while, some universities return to face-to-face learning or examination with required measures. In this case study, we investigated a cluster of COVID-19 cases occurred in a month in a medical faculty that returned to carry out face-to-face examinations. We analyzed routine institutional records of cases and contacts occurred between 20.10.2020-19.11.2020 retrospectively. 6 out of 10 cases in this period were students in the same class and came together for a face-to-face exam. The investigation revealed that those 6 cases ate lunch together and spent time within close contact. Although this cluster may seem to be physically occurred out of the university's responsibility area, the social context of students gathering should also be considered. This study points out that the universities should develop innovative solutions to provide resources to meet not only educational but also social needs of students.

Keywords: COVID-19, disease clusters, social distancing, distance education, universities

GİRİŞ

2019 yılı sonunda Çin'de başlayan COVID-19 salgını kısa süre içerisinde pandemi haline gelmiş, bu süreçte davranışsal ve sosyal müdahaleler salgın yönetiminde öne çıkmıştır. Bu müdahaleler, vaka ve temaslıların izolasyonu, evde kalma çağrılarını, toplum içerisinde maske kullanımı, toplu etkinliklerin sınırlandırılması, işyerlerinde uzaktan çalışma sistemine geçilmesi gibi düzenlemeleri içermektedir (1). Bu kapsamda, üniversitelerde de çoğunlukla yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitim modeline geçilmiştir. Ancak bazı ülkelerde üniversiteler, genel hijyen, havalandırma ve riskli vaka takibi gibi politikaları uygulayarak eğitimin yüz yüze devam etmesini sağlamışlardır (2).

1-Arş. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD E-posta: ayse.tokac@medipol.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-9235-5647

2-Arş. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD E-posta: hkucukali@medipol.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-1669-3107

3-İnt.Dr. İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi E-posta: zeynep.orhan@std.medipol.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-1256-3428

4-İnt.Dr İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi E-posta: batula.taghiyeva@std.medipol.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-8411-9038

5-İnt.Dr İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi E-posta: seher.duman@std.medipol.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-2165-3161

6-İnt.Dr İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi E-posta: seyma.kapcik@std.medipol.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-0889-4152

7-Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD E-posta: ohayran@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9994-5033

Gönderim Tarihi: 19.05.2021 - Kabul Tarihi: 03.11.2022

COVID-19 dolayısıyla yüz yüze eğitime ara veren üniversitelerde eğitim ve öğretimin olumsuz etkilenmesi kadar, öğrencilerin kampüs içerisindeki sosyal hayatları da sekteye uğramıştır. Uzaktan eğitim süreci, üniversite içi sosyal ilişkilerin kurulamaması ile pandemi döneminde öğrencilere psikososyal ek yük getirmekle birlikte toplumsal birlikteliğin kriz anlarında yaratacağı dayanışma geri planda kalmasına da sebep olmaktadır. Pandemi ile uzaktan eğitime geçen yükseköğretim kurumlarında güz döneminde yüz yüze eğitime dönmeye dair istekler ortaya çıkmaya başlamıştır (3).

Center for Disease Control and Prevention (CDC), COVID-19 pandemisinde yüz yüze eğitime devam edecek olan üniversitelere yönelik olarak hazırladığı rehberde risk azaltıcı önlemleri birkaç başlık altında toplamıştır. Bunlar; bulaş azaltıcı davranışların geliştirilmesi (riskli durumlarda evde kalma, el yıkama, kampüs içerisinde maske kullanımı, uyarıcı levhaların bulunması), temiz bir çevrenin sağlanması (sık dokunulan yüzeylerin periyodik temizliği ve dezenfeksiyonu, ortak kullanım ürünlerinin azaltılması, iyi bir havalandırmanın sağlanması, sınıf içi ve dışı ortamların yoğunluklarının azaltılması ve mesafe korumayı sağlayacak şekilde düzenlenmesi, yemekhanelerde paket servis seçeneğinin olması), faaliyetleri sağlıklı sürdürme (yüksek riskli öğrenci ve personelin korunması, toplantıların online yapılması, fiziki toplanmalarda kişi sayısının sınırlı tutulması, bir iletişim ağının kurulması, öğrencilerin gerekli olmayan yolculuklardan korunması) ve riskli kişilerin tespit edilmesi durumunda test yapılması, izolasyonun sağlanması, temaslı takibinin yapılmasıdır (4).

Pandeminin henüz devam etmesine rağmen uzaktan eğitimden gereken verim alınamaması ve uzaktan sınavlarda ölçme ve değerlendirmenin yeterince adil olmama ihtimali üzerine, Türkiye’de de bazı üniversitelerde eğitim ve/veya sınavlar gerekli önlemler alınarak yeniden yüz yüze yapılmaya başlanmıştır. Bu örnek olay sunumunda, sınavları yüz yüze yapmaya başlayan bir tıp fakültesinde bir aylık süre zarfında tespit edilen bir vaka kümesi incelenmiştir.

Olgular

Bir tıp fakültesinin ilk beş sınıfında 20 Ekim 2020-19 Kasım 2020 tarihleri arasında ortaya çıkan COVID-19 vakaları ve temaslıları üniversitenin rutin HES kodu kontrollerine ait kayıtlar üzerinden retrospektif olarak analiz edilmiştir. HES kodu, Sağlık Bakanlığı tarafından geliştirilen Hayat Eve Sığar isimli cep telefonu uygulamasında oluşturulan ve kişinin COVID-19 vaka veya temaslı olma durumunu gösteren bir sayı dizisidir. HES kodu aracılığıyla vaka veya temaslı olduğu tespit edilen kişilerle telefon araması yoluyla iletişime geçilmiş, hastalık öyküsü ile tanı ve iyileşme tarihleri toplanmıştır. Vaka veya temaslı olduğu için iletişime geçilen kişilere araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış, araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair aydınlatılmış onamları alınmıştır. Ayrıca araştırma başlangıcından 14 gün öncesinden itibaren gerçekleşen yüz yüze sınavların tarihleri de yine üniversite kayıtları üzerinden analiz edilmiştir.

İncelenen tıp fakültesinin ilk beş sınıfında toplam 978 öğrenci bulunmaktadır. Araştırma dönemi içerisinde 26 kişi vaka veya temaslı olarak tespit edilmiştir. Bunlar içinden PCR testi ile vaka olarak tespit edilmiş kişi sayısı 10’dur. Vakaların 4 tanesinin evinde kendisinden önce COVID-19 olan bir kişi bulunmaktadır. Kalan 6 vakanın ise aynı sınıfta okuyan öğrenciler olduğu ve aynı tarihte yüz yüze bir sınava girdiği tespit edilmiştir.

Araştırma başlangıcından 14 gün öncesinden itibaren beş sınıfa uygulanan tüm sınavlar incelendiğinde 9 tane yüz yüze sınav gerçekleştiği görülmüştür.

10 vakanın 3’ü girdiği sınav tarihinden önce tanı almış olup, üçünün de evlerinde kendilerinden önce tanı almış bir kişi bulunduğu için ev içi bulaş olarak kabul edilmiştir. 1 kişi ise sınav tarihinde temaslı olduğu için sınava uzaktan girdiği öğrenilmiştir. Dolayısıyla söz konusu 6 kişi dışında yüz yüze yapılan bir sınavdan sonraki 14 gün içerisinde tanı alan başka vaka bulunamamıştır.

Yapılan filyasyon sonucunda 6 vakanın da aynı vaka kümesi içerisinde olduğu ve vakaların sınav

çıkışında birlikte yemek yedikleri, yakın temasta uzun vakit geçirdikleri, ayrıca bazılarının aynı evde yaşadığı anlaşılmıştır.

Tartışma

COVID-19 döneminde üniversiteler, eğitim ve ölçme değerlendirme görevlerini güvenli şekilde sürdürmek için farklı uygulamalar yapmaktadırlar. İncelenen tıp fakültesinde de kampüs girişlerinde ateş ölçümü ve maske kontrolü, refakatçi kabul edilmemesi, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının HES kodu kontrolü, kampüs genelinde ve sınav salonlarının girişlerinde dezenfektan yerleştirilmesi, yoğunluğun azaltılması için daha çok sayıda sınav salonu kullanılması, öğrencilerin en az 1,5 metre mesafe ile oturmaları gibi bir dizi tedbir uygulanmaktadır.

Yüz yüze yapılacak olan sınav ve eğitimler için üniversiteler tarafından düzenlemeler yapılmasının, öğrenciler ve çalışanların bu düzenlemelere riayet etmesinin COVID-19 bulaş riskini en aza indireceği düşünülmektedir. Yüz yüze eğitime devam eden okullara yönelik modelleme çalışmalarında, yakın temas ve temizlik önlemleriyle birlikte, sınıf yoğunluklarının ve hafta bazında okulda bulunulan sürenin azaltılması başlıca müdahale alanları olarak tespit edilmiştir. Bu önlemlerin yanında, asemptomatik vakaların tespit edilmesi için tarama testleri uygulamasının artırılmasının, testlerin geçerliliğinin çok yüksek olmadığı durumlarda bile önemli baskılayıcı etkilere sebep olduğu gösterilmiştir (5,6).

Nitekim incelenen tıp fakültesinde de bir aylık süre zarfında tespit edilen 10 vakanın hiçbiri doğrudan üniversite şartları ile ilişkilendirilememiştir. Ancak yine de üniversite kampüsündeki düzenlenmiş şartlar dışındaki maruziyetler öğrencilerin sağlığı açısından tehlike arz edebilir. Modelleme çalışmalarında da, kampüs içerisindeki temasın en güvenli şekilde planlandığı durumlarda bile, dışarıdaki etkileşimin kampüs içerisindeki vaka artışını kontrolsüz hale getirmesi riskinden bahsedilmektedir. Ayrıca, üniversitelerin açılma ya da açık kalma kararının verilmesinde, salgının toplumdaki hızı da önemli bulunmaktadır (5-7). Bizim araştırmamızda tespit edilen 6 kişilik vaka kümesine de, kişilerin sınav dolayısıyla bir araya

gelmeleri ve sonrasında üniversite dışındaki yakın temasta bulunmalarının sebep olduğu düşünülmektedir.

ABD’de bir üniversitenin yüz yüze eğitime geçtiği 2 hafta süresince üniversite içerisinde hızla artış gösteren vakaların incelendiği bir raporda, vakaların %30’unun bir küme ile ilişkili olduğu bulunmuştur. 670 vaka ve 18 vaka kümesi saptanmıştır. Vaka kümelerini ise öğrenci yurtları, öğrenci kulüpleri, spor birlikleri oluşturmaktadır. Üniversitenin sınıf, yemekhane yoğunluklarını azaltmaya yönelik önlemler almış olması, iç mekanlarda maske kullanımının zorunlu tutulmasının yanında grup toplanmalarına sınırlama getirmiş olması, salgının kontrol altına tutulmasına yeterli olmadığı, daha fazla önlem gerektiğinden bahsedilmiştir (8). Bu araştırmada da vakaların, sınıf veya yemekhane gibi salgının yayılma riskinin yüksek olacağı düşünülerek en uygun şekilde düzenlenen alanlar dışında kalan ortamlarda kümelenmiştir.

Bizim araştırmamızda ele alınan vaka kümesi, fiziksel olarak üniversitenin sorumluluk alanı dışında gözükmeyle birlikte, öğrencilerin önleyici davranışlar konusundaki bireysel eksiklikleri durumu açıklamak için tek başına yeterli değildir. Bu öğrencilerin bir araya gelmelerinin sosyal bağlamı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak: üniversite, öğrencilerin yalnızca öğrenim değil çeşitli sosyal ilişkiler içinde eğitim gördükleri ortamlardır ve “yeni normal”de bu yaklaşımla konumlandırılmalıdır (3). Salgını önlemek için dersler ve sınavların, sınıflar ve sıraların planlanması yeterli olmayabilir. Bu araştırma, bizlere pandemi döneminde üniversitelerin, öğrencilerinin yalnızca eğitim değil sosyal ihtiyaçlarını da güvenli bir şekilde karşılayabilecekleri imkanlar sunmanın yenilikçi yolları üzerinde çalışmaları gerektiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

1 European Centre for Disease Prevention and Control. Considerations relating to social distancing measures in response to COVID-19 – second update. Stockholm: ECDC; 2020.

- 2 Cheng SY, Wang CJ, Shen AC, Chang SC. How to Safely Reopen Colleges and Universities During COVID-19: Experiences From Taiwan. *Ann Intern Med.* 173;8:638-641.
- 3 Ando S. University teaching and learning in a time of social distancing: A sociocultural perspective. *J Hum Behav Soc Environ.* 2020;:1-14.
- 4 Centers for Disease Control and Prevention (CDC). *Communities, Schools, Workplaces, & Events [Internet].* Son Erişim Tarihi: 2021 Jan 1. Available from: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/colleges-universities/index.html>
- 5 Gandolfi A. Planning of school teaching during Covid-19. *Phys Nonlinear Phenom.* 2021;415:132753.
- 6 Paltiel AD, Zheng A, Walensky RP. Assessment of SARS-CoV-2 Screening Strategies to Permit the Safe Reopening of College Campuses in the United States. *JAMA Netw Open.* 2020;3:e2016818.
- 7 Gressman PT, Peck JR. Simulating COVID-19 in a university environment. *Math Biosci.* 2020;328:108436.
- 8 Wilson E, Donovan CV, Campbell M, Chai T, Pittman K, Seña AC, Pettifor A, Weber DJ, Mallick A, Cope A, Porterfield DS, Pettigrew E, Moore Z. Multiple COVID-19 Clusters on a University Campus — North Carolina, August 2020. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep.* 2020;69:1416-18.